

21.9.2021
UOL 02161/21

HE 109/2021 vp
LA 20/2020 vp

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Pyydettyinä lausuntonaan hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi luottotietolain, maksupalvelulain 86 §:n ja rikosrekisterilain 4a §:n muuttamisesta sekä lakialoitteesta laeiksi luottotietolain 18 ja 20 §:n ja ulosottokaaren 1 luvun 32 §:n muuttamisesta Ulosottolaitos esittää kunnioittaen seuraavaa.

Lausumme ensin hallituksen esityksen vaikutuksista yleisellä tasolla sekä yksityiskohtaisemmin siltä osin kuin niillä on vaikutusta ulosottomenettelyyn ja Ulosottolaitoksen työmääriin. Lopuksi lausumme erikseen lakialoitteesta.

Yleistä esityksen vaikutuksista

Mahdollisuus saada luottohäiriömerkinnän poistetuksi lyhyessä ajassa suorittamalla sen aiheuttaneen maksamattoman saatavan on velallisen kannalta merkittävä parannus. Luottohäiriömerkintä ja siitä johtuvat vaikeudet luotonsaannissa, vuokra-asunnon hankinnassa, työpaikan saannissa jne. ovat tuntuvasti kansalaisen elämää ja arkipäivää hankaloittavia asioita ja voivat johtaa syrjäytymiseen ja jopa terveydellisiin ongelmiin. Nykyinen mahdollisuus saada häiriön aiheuttaneen velan maksu kirjatuksi rekisteriin ei samalla tavalla useinkaan auta luottokelpoisuuden paranemiseen. Erityisesti nuorien osalta, jotka vasta harjoittelevat omaa taloudenpitoa, uudistusta voidaan pitää perusteltuna.

Luotonantajien näkökulmasta tilanne heikkenee: tutkimusten mukaan niilläkin, jotka ovat maksaneet luottohäiriömerkintöihin sisältyneet velat, riski maksuhäiriökäyttäytymiseen on melko korkea. Luotonantajat joutuvat päättämään luoton myöntämisestä aiempaa vähäisemmällä tiedolla, mikä voi lisätä luottotappioita. Tietojen hankkiminen muualta saattaa pidentää käsittelyaikoja ja aiheuttaa lisäkustannuksia. Rekisterimerkintöjen poistuminen saattaa joillakin rekisteröidyillä jatkaa velkaantumiskierrettä, kun tilaisuus uuteen velkaan aukeaa. Häiriömerkinnät aiheuttaneet saatavat voi maksaa vaikkapa uudella pikalainalla.

Kokonaistarkastelussa voitaneen katsoa esityksen maksun nopeammasta vaikutuksesta luottotietojen korjaantumiseen olevan perusteltu ja hyväksyttävä.

Esityksessä ehdotetaan poistettavaksi uuden maksuhäiriömerkinnän pidentävä vaikutus. Muutoksen jälkeen jokainen maksuhäiriömerkintä olisi itsenäinen, eikä uudella maksuhäiriömerkinnällä olisi vaikutusta vanhan maksuhäiriömerkinnän säilytysaikaan. Tätä ehdotusta voidaan pitää kannatettavana, sillä se selkeyttäisi järjestelmää huomattavasti ja vähentäisi velallisten epätietoisuutta maksuhäiriömerkintöjen säilytysajoista.

Esityksen vaikutuksista ulosottomenettelyyn ja ulosoton työmääriin

Vaikutukset ulosottomenettelyyn ja ulosoton työmääriin on kuvattu hallituksen esityksessä hyvin.

Ulosottolaitos ei pysty automaattisesti seuraamaan ulosottoon tehtyjen maksusuoritusten vaikutusta velallisen maksuhäiriömerkintöihin. Tehtyjen maksusuoritusten yhdistäminen tiettyihin maksuhäiriömerkintöihin vaatii aina manuaalista selvitystyötä, jonka määrää on vaikea arvioida. Todettakoon, että ulosottoon saapuu noin 3.000.000 asiaa vuodessa ja maksukertymiä on yli 1.000.000 vuodessa. Tietojärjestelmän saaminen palvelemaan tätä tarkoitusta saattaa olla vaikeaa ja sen rakentaminen on joka tapauksessa aikaa viepää ja kallista.

Ehdotettu järjestely tulee lisäämään ulosoton työmääriä kahdella tavalla.

- 1) Pyynnöt maksujen ilmoittamisesta lisääntyvät. Kun velan maksu poistaisi maksuhäiriömerkinnän huomattavan lyhyessä ajassa, merkinnät maksuista halutaan ilmoitettavan rekisterinpitäjälle aiempaa useammin.
- 2) Kun maksuhäiriömerkinnät poistuvat luottotietorekisteristä velan maksun myötä, ulosoton antamien yleisöjulkisten todistusten tilaamisen odotetaan lisääntyvän, koska luotonantajilla ja muilla toimijoilla on jatkossakin tarve saada historiatietoja velallisen maksukäyttäytymisestä. Yleisöjulkinen todistus sisältää tietoja kahdelta (tai erityisestä syystä neljältä) vuodelta henkilön ulosottoasioista, saatavien määristä ja kertymistä sekä perintää kohdanneista esteistä. Tietoja annetaan kaikista henkilöistä, ei pelkästään ulosotossa velallisena olleista.

Kuten esityksessä todetaan, työmäärän kasvua on vaikea ennustaa ja arvioida tarkasti. Varovaisesti on arvioitu lisähenkilöstön tarpeeksi 10 henkilötyövuotta. Sen kustannus Ulosottolaitokselle olisi noin 400.000 euroa. Tietojärjestelmiin mahdollisesti toteutettavat uudistukset maksavat erikseen, arviolta vähintään satoja tuhansia euroja. Esityksen mukaan Ulosottolaitokselle aiheutuva lisätyö olisi arvioitava tarkemmin lain soveltamisen alkuvaiheessa. Lisämääräraha toteutettaisiin kehysten puitteissa kohdentamalla määrärahoja uudelleen.

Kun Ulosottolaitoksen työmäärät nykyisellä henkilöstömäärällä jo ovat ylimitoitettuja, lisätyön arvioiminen siinä vaiheessa, kun uudistus jo on toteutettu, merkitsee asioiden ruuhkautumista entisestään. Jo nykyisellään erilaisten todistuspyyntöjen ja ilmoitusten tekemisessä voi olla työtilanteesta riippuen kuukausien viiveitä (tällä hetkellä noin kuukausi), joten odotukset sen suhteen että kansalaiset saisivat nopeasti luottotietonsa kuntoon saattavat olla ylioptimistisia. Ulosottolaitoksella ei ole muita tehtäviä, joita voisi jättää tekemättä ja siirtää henkilökuntaa näihin lisääntyviin tehtäviin. Epäselväksi jää myös toteamus siitä, että lisämääräraha toteutetaan kohdentamalla määrärahoja uudelleen kehysten puitteissa. Tarkoittaako tuo Ulosottolaitoksen määrärahojen puitteissa vai todellista lisärahoitusta muualta ja milloin?

Erityisesti lakialoitteesta 20/2020 vp

Edellä lausunnossa kuvattu koskee järjestelyä, jossa ilmoitus luottotietorekisteriin maksusta tehdään velallisen pyynnöstä. Käytännössä ei ole mahdollista tutkia viran puolesta jokaisen loppuun maksetun asian osalta sen ulosottohistoriaa sen varmistamiseksi, onko samasta saatavasta aiemmin aiheutunut maksuhäiriömerkintä, joka on edelleen voimassa. Tutkinnassa on otettava huomioon, että saatavia on voitu tuomita eri oikeusasteissa, niihin on voinut tulla myöhemmin takaisinsaantikanteen johdosta annettuja päätöksiä, vahvistetuja sovintoja, velkajärjestelypäätöksiä jne. Yhdessä tapauksessa voi olla jopa kymmeniä selvitettäviä asioita. Jos manuaalinen tutkinta jouduttaisiin toteuttamaan viran puolesta, resurssitarve jouduttaisiin arvioimaan kokonaan uudelta pohjalta ja se olisi todennäköisesti vähintään moninkertainen edellä esitettyyn verrattuna.

Juhani Toukola
valtakunnanvouti

